

ԲՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄՐԾԱՇԱՐ

ԿԱՐԳ

Բնագիտության ուսանողական մրցաշարը «Այբ» կրթական հիմնադրամի (այսուհետ՝ Կազմակերպիչ) ծրագրերից է, որն ուղղված է բարձրագույն կրթության ոլորտում տաղանդավոր երիտասարդների բացահայտմանը:

Բնագիտության ուսանողական մրցաշարը (այսուհետ՝ Մրցաշար) թիմային մրցույթ է, որում բակալավրիատի և մագիստրատուրայի ուսանողները դրսևորում են բնագիտական ուղղվածության բարդ խնդիրներ լուծելու, լուծումները համոզիչ ձևով ներկայացնելու, գիտական քննարկումներ վարելու իրենց ունակություններն ու հմտությունները:

ՄՐԾԱՇԱՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ՓՈՒԼԵՐԸ

Մրցաշարի նպատակներն են՝

- ընդլայնել ուսանողների ներգրավումը գիտարտադրական գործունեության մեջ,
- ձևավորել ուսանողական թիմեր՝ արդի գիտական և տեխնոլոգիական խնդիրներ լուծելու համար,
- նպաստել ուսանողներին ընկերություններում և հետազոտական ինստիտուտներում աշխատանքի տեղավորելուն,
- խթանել ուսանողների ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը,
- նպաստել ուսանողների գիտական շարժունությանը:

ՄՐԾԱՇԱՐԻ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

Մրցաշարի ընթացքում քննարկվում են նախօրոք հրապարակված առաջադրանքներ: Դրանք բաց տեսակի առաջադրանքներ են, այսինքն՝ չունեն միանշանակ և վերջնական լուծում, ինչը հնարավորություն է տալիս կիրառելու նույն հարցի լուծման բազմատեսակ մոտեցումներ: Առաջադրանքների պայմանները ձևակերպվում են հակիրճ ու հստակ և չեն պարունակում լուծման համար անհրաժեշտ բոլոր տվյալները, ինչն իր հերթին թույլ է տալիս ինքնուրույն կատարել որոշ ենթադրություններ և ընտրել պատասխանի հնարավոր իրատեսական տարբերակ(ներ)ը: Առաջադրանքները կատարվում են խմբով: Դրանց լուծման համար անհրաժեշտ է իրականացնել տեսական և փորձնական հետազոտություններ: Թույլատրվում է Մրցաշարին նախապատրաստվելիս օգտագործել ցանկացած հեղինակավոր գրական սկզբնաղբյուր, ինչպես նաև խորհրդակցել մասնագետների հետ:

Ժյուրիի նախագահի գլխավորությամբ գործող գիտամեթոդական հանձնախումբը հրապարակում է առաջադրանքների ցանկը:

Բացի բուն առաջադրանքներից՝ մրցաշարը ներառում է նաև ներքոբերյալը:

- Թիմերը ներկայացնում են իրենց ընտրությամբ նախապես պատրաստված դիտարժան փորձի տեսագրությունը որպես գործնական աշխատանք: Մրցույթի օրը այն կարելի է ներկայացնել նաև առկա եղանակով՝ նախապես համաձայնեցնելով կազմակերպիչների հետ: Տեսագրությունը գնահատվում է: Նրա տևողությունը պիտի լինի 10 րոպեից ոչ ավելի:
- Մրցաշարի ընթացքում տրվում են նաև լրացուցիչ անակնկալ առաջադրանքներ, որոնց տեսակը և գնահատման ձևաչափը որոշում է ժյուրին: Անակնկալ առաջադրանքը կատարելու դեպքում թիմը վաստակում է լրացուցիչ միավորներ, իսկ չկատարելու դեպքում միավորներ չի կորցնում:
- Եզրափակիչում խաղարկվելու է կազմակերպիչների կողմից նախապես ներկայացված ոլորտին վերաբերող նախագծային աշխատանք: Մասնակից թիմերն ազատ են որոշելու իրենց հետազոտության ծավալը և բնույթը (տեսական, գործնական)՝ առաջարկված ոլորտի սահմաններում: Ներկայացվող նախագծային աշխատանքն ամբողջությամբ (սահիկաշարի և տեքստային նկարագրի ձևով) տրամադրվում է կազմակերպիչներին կիսաեզրափակիչից առաջ՝ ժյուրիի և փորձագետ-խորհրդատուի նախնական քննարկման համար:

ՄՐՑԱՇԱՐԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Թիմերի կազմ

Մրցաշարին մասնակցող թիմերից յուրաքանչյուրի կազմում ընդգրկվում է բակալավրիատի և մագիստրատուրայի **4-5 ուսանող**: Թիմի **ավագը** գլխավորում է թիմը, որի պաշտոնական ներկայացուցիչն է Մրցաշարի ընթացքում և իրավունք ունի ծանոթանալու ժյուրիի ու հաշվիչ հանձնաժողովի արձանագրություններին, մասնակցելու Մրցաշարի արդյունքների կամ բողոքարկման քննարկումներին: Թիմը կարող է ունենալ նաև խորհրդատու(ներ):

Մրցաշարին մասնակցելու համար թիմը ներկայացնում է հայտ, որը տեղադրված է <https://contests.am/> կայքում:

Ժյուրիի կազմ

Ժյուրիի կազմը հաստատում է «Այբ» կրթական հիմնադրամի տնօրենը: Ժյուրիի կազմում ընդգրկվում են՝

- գիտական աստիճան և կոչում ունեցող մասնագետներ,
- առնվազն 5 տարվա փորձ ունեցող գիտական, տեխնոլոգիական և հետազոտական ընկերությունների ներկայացուցիչներ,
- ոլորտի պատասխանատու աշխատողներ:

Թիմերի խորհրդատուները չեն կարող ընդգրկվել ժյուրիի կազմում:

Ժյուրիի աշխատանքները ղեկավարում է նախագահը, որը բաշխում է պարտականությունները ժյուրիի անդամների միջև: Յուրաքանչյուր մարտից առաջ ժյուրիի նախագահը կամ նրա տեղակալը ժյուրիի անդամներին բաժանում է խմբերի: Չի թույլատրվում փոփոխել ժյուրիի անդամների կազմը մարտերի ընթացքում: Եթե ժյուրիի որևէ անդամ որևէ պատճառով չի կարողանում շարունակել աշխատանքը, նրա արձանագրությունը համարվում է անվավեր:

• Մրցաշարի փորձագետ-խորհրդատու

Մրցաշարի փորձագետ-խորհրդատուն (կամ խորհրդատուները) նշանակվում է «Այբ» կրթական հիմնադրամի տնօրենի հրամանով: Մրցաշարի փորձագետ-խորհրդատուն՝

- մասնակցում է եզրափակիչում ներկայացված նախագծային աշխատանքների գնահատմանը որպես խորհրդատու,

- Ժյուրիի և կազմկոմիտեի համատեղ նիստում մասնակցում է բողոքարկման քննարկմանը:

- **Մրցաշարի հաշվիչ հանձնաժողով**

Հաշվիչ հանձնաժողովը կազմավորվում է կամավորներից կամ Մրցաշարի կազմակերպիչներից:

Մրցաշարի յուրաքանչյուր փուլի հաշվիչ հանձնաժողով բաղկացած է երկու անդամից: Հաշվիչ հանձնաժողովը, ինչպես և տվյալ մարտը վարողը, պատասխանատու է միավորները ճիշտ հաշվելու համար: Յուրաքանչյուր գործողության ավարտից հետո հաշվիչ հանձնաժողովը ժյուրիի անդամների գնահատականներն անցկացնում է արձանագրության մեջ: Արդյունքները տրամադրվում են մարտը վարողին՝ դրանք հրապարակելու նպատակով, զուգահեռաբար դրանք ցուցադրվում են նաև Էկրանին: Միավորների հաշվարկը կատարվում է հատուկ մշակված համակարգչային ծրագրով:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐ

- Յուրաքանչյուր թիմի համար վճարը կազմում է 10 000 (տասը հազար) ՀՀ դրամ:
- Վճարման ժամկետները և կարգը նշված են գրանցման հայտում:
- Մասնակցության վճարը կատարելով՝ թիմը հաստատում է իր մասնակցությունը Մրցաշարին և հետագայում **հրաժարվելու դեպքում վճարի գումարը հետ չի ստանում:**

ՄՐՑԱՇԱՐԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Մրցաշարին մասնակցում են նախապես հայտագրված թիմերը:

ԿԻՍԱԵԶՐԱՓԱԿԻՉԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՓՈՒԼ

Թիմերը ներկայացնում են իրենց ընտրությամբ նախապես պատրաստված դիտարժան փորձի տեսագրությունը որպես գործնական աշխատանք: Մրցույթի օրը այն կարելի է ներկայացնել նաև առկա եղանակով՝ նախապես համաձայնեցնելով կազմակերպիչների հետ: Տեսագրությունը գնահատվում է: Նրա տևողությունը պիտի լինի 10 րոպեից ոչ ավելի:

Փորձնական աշխատանքին ներկայացվող պահանջները

N	Չափանիշ, սկզբունք	Պահանջ	Առավ. միավոր	Տրված միավոր
1	Դիտարժանություն	Ազդանյութերը պետք է օգտագործվեն այնպիսի քանակներով և այնպիսի չափի անոթներում, որ բոլոր մանրամասները լավ տեսանելի լինեն բոլորին:	2	
2	Պարզություն	Սարքավորումները ծանրաբեռնված չեն (պարզ են, բայց ոչ՝ պարզունակ): Փորձերի ժամանակ չի օգտագործվել կենցաղային ամանեղեն: Օգտագործված նյութերն ու սարքավորումները մատչելի և հասանելի են:	1	
3	Փորձի անվտանգություն	<ul style="list-style-type: none"> • Պահպանված են քիմիայի լաբորատորիայում աշխատելու անվտանգության կանոնները, կիրառված են անհատական պաշտպանության միջոցներ: • Օգտագործված նյութերը թունավոր չեն: 	2	
4	Հուսալիություն	Փորձի կատարման տեխնիկան մշակված է և սահուն, փորձը տեղավորվում է հայտարարված ժամանակի մեջ (մինչև 10 րոպե):	2	
5	Փորձերը պարզաբանելու անհրաժեշտություն	Տեսագրության մեջ ցանկացած կատարված քայլ պարզաբանված է (ձայնային, բանաձևային, սխեմատիկ և այլ հավելումներով):	2	
6	Հեղինակային մոտեցում	Համացանցում չկան ներկայացված փորձի տեսագրություններ, փորձն ունի հեղինակային մոտեցում:	6	

ԿԻՍԱԵԶՐԱՓԱԿԻՉԻ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՓՈՒԼ

Մրցաշարի ընթացքում տրվում են նաև լրացուցիչ անակնկալ առաջադրանքներ, որոնց տեսակը և գնահատման ձևաչափը որոշում է ժյուրին: Անակնկալ առաջադրանքը կատարելու դեպքում թիմը վաստակում է լրացուցիչ միավորներ, իսկ չկատարելու դեպքում միավորներ չի կորցնում: Առաջադրանքը կատարելու համար թիմերն իրավունք ունեն 30 րոպեի ընթացքում օգտագործել ցանկացած աղբյուր (օգտվել համացանցից): Թիմային քննարկման արդյունքում անհրաժեշտ է ներկայացնել գրավոր ձևակերպված ընթեռնելի պատասխան՝ ժյուրիի դիտարկման և գնահատման համար:

ԿԻՍԱԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՍԱՐՏԵՐ

Կիսաեզրափակիչ յուրաքանչյուր մարտի մասնակցում է 3, 2 կամ 4 թիմ՝ կախված թիմերի ընդհանուր թվից:

Մարտն ընթանում է 3, 2 կամ 4 գործողությամբ՝ նախապես հայտարարված հարցերի շուրջ: Յուրաքանչյուր գործողության ընթացքում յուրաքանչյուր թիմ հանդես է գալիս 3, 2 կամ 4 դերով՝ **զեկուցող** (Ձ), **ընդդիմախոս** (Ը), **գրախոս** (Գ), և եթե մարտին մասնակցում է չորս թիմ, ապա նրանցից յուրաքանչյուրը հերթով հանդես է գալիս նաև **դիտորդի** (Դ) դերում:

Յուրաքանչյուր մարտում թիմերը փոխվում են դերերով՝ ըստ աղյուսակ 1-ում բերված սխեմայի:

Աղյուսակ 1.

մարտ 3 թիմով				մարտ 2 թիմով			մարտ 4 թիմով				
թիմ	գործողություն			թիմ	գործողություն		թիմ	գործողություն			
	1	2	3		1	2		1	2	3	4
1	Ձ	Գ	Ը	1	Ձ	Ը	1	Ձ	Դ	Գ	Ը
2	Ը	Ձ	Գ	2	Ը	Ձ	2	Ը	Ձ	Դ	Գ
3	Գ	Ը	Ձ				3	Գ	Ը	Ձ	Դ
							4	Դ	Գ	Ը	Ձ

Կիսաեզրափակիչ մարտի ընթացքում թիմերը չեն կարող խորհրդակցել թիմի անդամ չհանդիսացող որևէ մեկի հետ: Բոլոր վիճելի հարցերը լուծում է վարողը՝ ժյուրիի և թիմերի ավագների հետ միասին:

Կիսաեզրափակիչ մարտից առաջ ժյուրիի անդամները ծանոթանում են մարտի մասնակից թիմերին: Դերերն առաջին մարտում բաշխվում են ըստ ավագների մրցույթի արդյունքների: Առաջադրանքները հրապարակվում են վարողների կողմից յուրաքանչյուր մարտի մեկնարկից առաջ: Մրցույթի պատշաճությունը և ավագների հարցերի պատասխանների ճշտությունը գնահատում է ժյուրին: Առաջին գործողության ժամանակ թիմերին տրվում է դերերի ընտրության առաջնահերթություն ըստ ավագների զբաղեցրած տեղերի: Բոլոր մարտերում ավագների մրցույթի առաջադրանքները նույնն են:

Ավագների մրցույթի անցկացման ժամանակ պատասխանների հերթականությունը որոշում է տվյալ մարտը վարողը: Ճիշտ պատասխան տված ավագը զբաղեցնում է առաջին տեղը: Եթե մեկից ավելի ավագներ տալիս են ճիշտ պատասխան, խաղարկվում է երկրորդ հարցը: Առաջին տեղը զբաղեցրած ավագն ինքն է որոշում իր թիմի դերը մարտի առաջին գործողության ժամանակ:

Կիսաեզրափակիչ մարտի օրակարգ

1.	Ընդդիմախոսն առաջարկում է գեկուցողին գեկույցի թեման	1 րոպե
2.	Չեկուցողն ընդունում կամ մերժում է առաջադրանքը	1 րոպե
3.	Չեկուցողը պատրաստվում է ելույթի	1 րոպե
4.	Չեկույց	7 րոպե
5.	Ընդդիմախոսը ճշգրտող հարցեր է տալիս գեկուցողին, և վերջինս պատասխանում է	2 րոպե
6.	Ընդդիմախոսը պատրաստվում է ելույթի	2 րոպե
7.	Ընդդիմախոսություն	5 րոպե
8.	Չեկուցողն ու ընդդիմախոսը բանավիճում են	3 րոպե
9.	Գրախոսը ճշգրտող հարցեր է տալիս գեկուցողին և ընդդիմախոսին, և վերջիններս պատասխանում են	2 րոպե
10.	Գրախոսը պատրաստվում է ելույթի	2 րոպե
11.	Գրախոսություն	3 րոպե
12.	Չեկուցողը, ընդդիմախոսն ու գրախոսը բանավիճում են	5 րոպե
13.	Չեկուցողի, ընդդիմախոսի և գրախոսի թիմերը ելույթ են ունենում	1-ական րոպե
14.	Գրախոսը, ընդդիմախոսն ու գեկուցողը եզրափակիչ խոսք են ասում	30-ական վրկ
15.	Ժյուրին հարցեր է տալիս	5 րոպե
16.	Գնահատում	5 րոպե
17.	Ժյուրիի խոսք	մինչև 3 րոպե
18.	Լրացուցիչ ելույթ (անհրաժեշտության դեպքում)	1 րոպե
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		մոտ 1 ժամ

Երկթիմանոց մարտում վերոնշյալ 9-12-րդ կետերը բացակայում են: Չորս թիմով մարտում թիմերից մեկը հանդես է գալիս դիտորդի դերում և չի մասնակցում քննարկմանը: Վարողն իրավունք ունի ելույթների տևողությունն ավելացնելու ոչ ավելի, քան 2 րոպեով:

- **Թիմերի ելույթները մարտի ժամանակ**

Չեկուցողը (կարող է հանդես գալ համագեկուցողի հետ, ինչի մասին հայտարարվում է ելույթի սկզբում) ներկայացնում է առաջարկված առաջադրանքի լուծման իր թիմի տարբերակը՝ հիմնական ուշադրությունը բնեռելով խնդրի գիտական կողմի լուսաբանման վրա: Ցանկալի է օգտագործել նախապես պատրաստված նկարներ, սխեմաներ, պաստառներ, լուսանկարներ, ինչպես նաև մրցաշարի կազմակերպիչների մշակած չափանիշներով ստեղծված սահիկաշարեր և ցույց տալ փորձեր, եթե առաջադրանքը փորձնական բնույթ ունի: Չեկուցողին չի թույլատրվում իր ելույթի ընթացքում օգտվել թղթի վրա կամ որևէ սարքում արված նշումներից:

Ընդդիմախոսը (կարող է հանդես գալ համընդդիմախոսի հետ, ինչի մասին հայտարարվում է ելույթի սկզբում) արտահայտում է իր քննադատական կարծիքը գեկույցի վերաբերյալ, պարզում առաջադրանքի լուծման մեջ տեղ գտած անճշտություններն ու սխալները և հարցեր տալիս գեկուցողին: Ընդդիմախոսը պետք է նշի առաջադրանքի լուծման, ինչպես նաև գեկույցի դրական կողմերը և հիմնավորի սկզբունքային թերությունները:

Գրախոսը (ելույթ է ունենում մենակ) կարճ գնահատական է տալիս գեկուցողի և ընդդիմախոսի ելույթներին, վերլուծում, թե ինչպես են նրանք կարողացել կատարել իրենց պարտականությունները և ինչպես են ընկալում իրենց քննարկած խնդիրը: Գրախոսն իրավունք ունի հարցեր տալու և՛ գեկուցողին, և՛ ընդդիմախոսին: Եթե գրախոսը եզրակացնում է, որ ընդդիմախոսը չի կարողացել կատարել ստանձնած դերը, ապա համապատասխան հիմնավորումից հետո գրախոսն իր ելույթում կարող է ստանձնել ընդդիմախոսի դերը:

Դիտորդն իրավունք ունի ելույթ ունենալու միայն թիմերի ընդհանուր բանավեճի ժամանակ:

«Ճշգրտող հարցեր» փուլում ընդդիմախոսի և գրախոսի թիմերը կարող են ճշտել ներկայացված ելույթին վերաբերող մանրամասները, քննարկել գեկույցում կամ ընդդիմախոսության մեջ ոչ բավարար լուսաբանված և վիճելի դրույթները: Ճշգրտող հարցեր կարող է տալ համապատասխան թիմի յուրաքանչյուր անդամ՝ ըստ ընտրված դերերի: Հարցերին պատասխանում է միայն մրցակից թիմի կազմում տվյալ դերում հանդես եկող մասնակիցը: Թիմի մյուս անդամները կարող են ելույթ ունենալ միայն վարողի թույլտվությամբ:

Ընդդիմախոսը և գրախոսը իրենց ելույթներով և հարցերով չպետք է առաջարկեն առաջադրանքի լուծման իրենց տարբերակը և ցուցադրեն սեփական փորձերը, ինչը կարգի խստագույն խախտում է: Բանավեճի ժամանակ քննարկվում է առաջադրանքի՝ միայն զեկուցողի առաջարկած լուծումը:

- **Սահմանափակումներ համազեկուցողի և համընդդիմախոսի համար**

Թիմը կարող է առաջադրել զեկուցողի (ընդդիմախոսի) երկու թեկնածու: Այդ դեպքում նրանցից մեկն առաջադրվում է որպես հիմնական զեկուցող (ընդդիմախոս), իսկ երկրորդը՝ համազեկուցող (համընդդիմախոս): Հիմնական զեկուցողը (ընդդիմախոսը) սկսում է զեկույցը, այնուհետև խոսքը փոխանցում համազեկուցողին (համընդդիմախոսին): Համազեկուցողի (համընդդիմախոսի) ելույթը չի կարող լինել հիմնական զեկուցողի (ընդդիմախոսի) ելույթի ժամանակի կեսից ավելի երկար, ընդ որում այն պիտի լինի ոչ ավելի երկար, քան ընդհանուր զեկույցի ավարտին մնացած ժամանակը: Համազեկուցողի (համընդդիմախոսի) ելույթի ավարտից հետո հիմնական զեկուցողը (ընդդիմախոսը) այլևս չի կարող ելույթ ունենալ, եթե նույնիսկ ելույթին հատկացված ժամանակը դեռ չի ավարտվել: Եթե համազեկուցողը (համընդդիմախոսը) ելույթ չի ունեցել, նա իրավունք չունի պատասխանելու հարցերին և այդ փուլում դուրս է մնում հետագա անհատական պայքարից: Համազեկուցողի (համընդդիմախոսի) դուրս մնալը ստուգարքային միավորներ չի բերում նրան անհատական առաջնությունում:

- **Ելույթների թվի սահմանափակումներ**

Թիմի յուրաքանչյուր անդամ մեկ մարտի (կիսաեզրափակիչ, եզրափակիչ) ընթացքում կարող է ելույթ ունենալ երկու անգամից ոչ ավելի: Ելույթ է համարվում զեկուցողի, համազեկուցողի, ընդդիմախոսի, համընդդիմախոսի և գրախոսի դերերում հանդես գալը: Ծճգրտող հարցերը և բանավեճին տեղից մասնակցելը ելույթ չեն համարվում:

- **Թիմերի ելույթների գնահատում**

Յուրաքանչյուր գործողությունից հետո ժյուրին գնահատում է թիմերի ելույթները «3-»-ից (3-ից հասած) մինչև «5+» (5-ին գումարած) գնահատականներով՝ հաշվի առնելով թիմի անդամների բոլոր ելույթները, հարցերին նրանց տված պատասխանները, մասնակցությունը բանավեճին: Ժյուրիի նշանակած գնահատականները հիմք են ծառայում հետագա անհատական և թիմային առաջնության արդյունքների ամփոփման համար: Ժյուրիի՝ սահմանային գնահատականներ («3-» և «5+») նշանակած անդամները պետք է հիմնավորեն իրենց այդ գնահատականները:

Մարտում թիմերի աշխատանքները գնահատելիս ժյուրին նշանակում է երեք առանձին գնահատական զեկուցողին ըստ երեք անվանակարգերի և երկուական առանձին գնահատական ընդդիմախոսին և գրախոսին՝ ըստ երկու անվանակարգերի:

- **Չեկուցողի անվանակարգեր**

1. **Գիտականություն:** Գնահատվում են ինդրի լուծման ամբողջականությունը, գիտականությունը և յուրահատկությունը, լուծման ընտրված մոդելի համապատասխանությունը ինդրի պայմաններին, սահիկաշարի առկայությունն ու որակը, առաջադրանքի՝ դրանում ներկայացված լուծման ամբողջականության աստիճանը, ցուցադրական փորձի կատարման տեխնիկան և որակը:
2. **Բանավեճ/վերլուծություն:** Գնահատվում են բանավեճ վարելու, առաջադրված հարցերին լիարժեք, սպառիչ և համոզիչ պատասխանելու կարողությունները և թիմի մասնակցությունն ընդհանուր բանավեճին:
3. **Ելույթի ներկայացման կարողություն:** Գնահատվում են բանավոր խոսքը, առաջադրված ինդրի լուծման տարբերակը հստակ ներկայացնելը, հիմնական գաղափարներին ու եզրակացություններին ուշադրություն դարձնելու, ելույթ ունեցողին ուշադիր լսելու և հասկանալու ունակությունները:

- **Ընդդիմախոսի անվանակարգեր**

1. **Բանավեճ/վերլուծություն:** Գնահատվում են վերլուծելու, առաջադրանքի լուծման մեջ կողմնորոշվելու, զեկուցողի առաջարկած լուծման դրական և բացասական կողմերը գնահատելու, բանավեճ վարելու ունակությունները և թիմի մասնակցությունն ընդհանուր բանավեճին:
2. **Ելույթի ներկայացման կարողություն:** Գնահատվում են բանավոր խոսքը և գրագետ հարցեր առաջարկելու, սեփական մտքերը համոզիչ մատուցելու, ելույթ ունեցողին ուշադիր լսելու և հասկանալու ունակությունները:

- **Գրախոսի անվանակարգեր**

1. **Բանավեճ/վերլուծություն:** Գնահատվում են վերլուծելու, զեկուցողի և ընդդիմախոսի թիմերի կատարած աշխատանքի արդյունավետությունը գնահատելու, առաջադրանքի առաջարկված լուծման դրական և բացասական կողմերը տեսնելու, բանավեճ վարելու կարողությունները և թիմի մասնակցությունն ընդհանուր բանավեճին:
2. **Ելույթի ներկայացման կարողություն:** Գնահատվում են բանավոր խոսքը և գրագետ հարցեր առաջարկելու, սեփական մտքերը համոզիչ մատուցելու, ելույթ ունեցողին ուշադիր լսելու և հասկանալու ունակությունները:

- **Ստուգարքային միավորներ և դրանց հաշվարկը**

Հաշվիչ հանձնաժողովը թիմերին նշանակված բոլոր գնահատականները վերածում է միավորների՝ ըստ ստորև բերված աղյուսակի:

Աղյուսակ 2.

Գնահատական	5+	5	5-	4+	4	4-	3+	3	3-
Միավորներ	60	50	42	33	25	18	12	8	5

Հետագա հաշվարկը կատարվում է հատուկ մշակված համակարգչային ծրագրով՝ ըստ բերված գործակիցների:

Աղյուսակ 3.

Անվանակարգ	Գործակից		
	Չեկուցող	Ընդդիմախոս	Գրախոս
1. Գիտականություն	1,5		
2. Բանավեճ/վերլուծություն	0,8	1,2	0,6
3. Ելույթի ներկայացման կարողություն	0,7	0,8	0,4

ՄԱՐՏ ՎԱՐՈՂԸ

Մարտ վարողը նշանակվում է Կազմակերպչի կողմից: Վարողի առաջադրանքը նպաստավոր պայմաններ ստեղծելն է մարտի պատշաճ անցկացման համար: Հաշվիչ հանձնաժողովի հետ միասին վարողը պատասխանատու է միավորների ճիշտ հաշվարկի և հաշվիչ հանձնաժողովի արձանագրությունը կազմելու համար:

- **Վարողի պարտականություններն են՝**

1. հետևել Մրցաշարի կարգին և չխախտել այն.
2. ներկայացնել թիմերը և ժյուրիին, ընթերցել առաջադրանքների պայմանները և ժյուրիի գնահատականները.

- անցկացնել ավագների մրցույթը՝ տվյալ մարտում թիմերի դերերը բաշխելու համար.
- եզրափակիչ մարտի ժամանակ հայտարարել այն առաջադրանքների համարները, որոնք ընդդիմախոսը չի կարող առաջարկել գեկուցողին.
- հետևել, որ հարցերը լինեն ըստ Էության և չկրկնվեն.
- հետևել բանավեճի ընթացքին և դադարեցնել այն, եթե բանավեճը դառնա ոչ կառուցողական.
- հետևել թիմերի վարքին և կասեցնել կողմնակի անձանց հետ նրանց խորհրդակցելն ու հաղորդակցումը, երկրորդ նկատողությունից հետո կարգը խախտողին հեռացնել սրահից.
- հետևել, որ կիսաեզրափակիչ փուլի ընթացքում ժյուրիի անդամներն իրար մեջ չքննարկեն գեկույցները և թիմերի ելույթները.
- գրատախտակին գրանցել մարտի վերջնական արդյունքները, որ տրամադրում է հաշվիչ հանձնաժողովը, իսկ մարտի ավարտից հետո արձանագրության մեջ գրանցել թիմի զբաղեցրած տեղը.
- հետևել, որ հաշվիչ հանձնաժողովը ճիշտ լրացնի արձանագրությունը:

- **Վարողն իրավունք ունի՝**

- ընդհատելու մարտի օրակարգը խախտած մասնակցին.
- բացառելու կրկնվող կամ առաջ քաշված խնդրի շրջանակից դուրս ընկած հարցերը.
- դադարեցնելու բանավեճը, եթե այն դառնում է ոչ կառուցողական.
- թույլ չտալու թիմին մասնակցել մարտին (ժյուրիի անդամների համաձայնությամբ), եթե տվյալ թիմն անընդհատ խախտում է Մրցաշարի կանոնները կամ իր վարքով խանգարում մարտի անցկացմանը.
- անհրաժեշտության դեպքում առաջարկելու և ժյուրիի անդամների համաձայնությամբ ավելացնելու գեկուցողի ելույթի, բանավեճի և ժյուրիի հարցերի ժամանակը ոչ ավելի, քան 2 րոպեով.
- գնահատականների նշանակումից հետո խոսք տրամադրելու թիմերի խորհրդատուներին կամ հանդիսատեսին.
- մարտից հեռացնելու դիտորդներին և կողմնակի անձանց, եթե նրանք իրենց վարքով խանգարում են մարտի անցկացմանը:

- **Վարողն իրավունք չունի՝**

- խախտելու Մրցաշարի կանոնները.
- ընդհատելու մասնակիցներին, եթե նրանց տրամադրված ժամանակը դեռ չի սպառվել.

3. մեկնաբանելու, գնահատելու և կարծիք հայտնելու թիմերի ելույթների վերաբերյալ.
4. պարզաբանելու ժյուրիի անդամների նշանակած գնահատականները.
5. տալու ուղղորդող հարցեր.
6. քննարկելու վարողի իրավունքների և պարտականությունների մեջ չմտնող վիճաբանական հարցեր:

Կիսաեզրափակիչ մարտերի անցկացման ընդհանուր դրույթներ

- **Չեկույցի հրավիրելու և հրաժարվելու կարգը**

Ընդդիմախոսը մարտերի ժամանակ կարող է հրավիրել զեկուցողին ցանկացած թեմայով զեկույցի՝ բացառությամբ՝

- ա) գիտամեթոդական հանձնախմբի չարտոնած թեմաների.
- բ) այն թեմաների, որոնցից զեկուցողը հայտարարությամբ հրաժարվել է.
- գ) տվյալ մարտի ժամանակ թիմերից մեկի արդեն զեկուցած թեմայի.
- դ) նախորդ մարտերի ընթացքում զեկուցողի արդեն զեկուցած թեմայի.
- ե) նախորդ մարտերի ընթացքում ընդդիմախոսի արդեն ընդդիմախոսած թեմայի:

ԿԻՍԱԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՐՏԵՐ

Կիսաեզրափակիչի ընթացքում զեկուցողը կարող է երկու անգամ հրաժարվել առաջարկված առաջադրանքի շուրջ ելույթից՝ առանց տուգանային պատժամիջոցների, այսինքն՝ միավորների կորստի: Երկուսից ավելի յուրաքանչյուր հերթական հրաժարման դեպքում զեկուցողի վաստակած միավորները գործակցավորվում են (բազմապատկվում են համապատասխան գործակցով)՝ ըստ ստորև բերված աղյուսակի:

Աղյուսակ 4.

Գործակից	1,00	0,85	0,75	0,65	0,55	0,45
Հրաժարումների թիվը	1 կամ 2	3	4	5	6	7 և ավելի

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՓՈՒԼ

Եզրափակիչ մարտին մասնակցում են կիսաեզրափակիչ մարտերում հաղթած թիմերը:

Եզրափակիչում խաղարկվելու է կազմակերպիչների կողմից նախապես ներկայացված ոլորտին վերաբերող նախագծային աշխատանք: Մասնակից թիմերն ազատ են որոշելու իրենց հետազոտության ծավալը և բնույթը (տեսական, գործնական)՝ առաջարկված ոլորտի սահմաններում:

Ներկայացվող նախագծային աշխատանքն ամբողջությամբ (սահիկաշարի և տեքստային նկարագրի ձևով) տրամադրվում է կազմակերպիչներին կիսատեզրափակիչից առաջ՝ Ժյուրիի և փորձագետ-խորհրդատուի նախնական քննարկման համար:

ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

N	Չափանիշ, սկզբունք	Պահանջ	Տրված միավոր (1-5)
1	Խնդիրներ և նպատակներ	Որքա՞ն հիմնարար են առաջարկվող գիտական նախագծի խնդիրները և դրանց համապատասխանությունը նպատակներին:	
2	Արդիականություն	Որքա՞ն արդիական է առաջարկվող նախագիծը:	
3	Նորույթ	Որքա՞ն նոր ու հեռանկարային է առաջարկվող նախագիծը:	
4	Իրագործելիություն	Որքա՞ն իրատեսական է հետազոտության նպատակներին հասնելը:	
5	Համապատասխանություն	Որքա՞ն է համապատասխանում գիտական նախագիծն առաջարկված ոլորտին և հետազոտության նպատակների իրականացմանը:	
6	Առնչությունն այլ բնագավառներին	Որքա՞ն համադրելի են նախագծում արտահայտված բնագիտական ոլորտները:	
7	Գործնական նշանակություն	Որքա՞ն կիրառելի է առաջարկված նախագիծը (ունի տնտեսական կամ հասարակական ազդեցություն):	
8	Իրականացման մեթոդներ և միջոցներ	Որքա՞ն են առաջարկվող մեթոդները և միջոցները համապատասխանում նախագծին:	

ՄՐԾԱՇԱՐԻ ՀԱՂԹՈՂՆԵՐԸ

Եզրափակիչ մարտի հաղթող թիմին շնորհվում է 1-ին կարգի դիպլոմ: Եզրափակիչ մարտի մյուս մասնակիցները ստանում են 2-րդ և 3-րդ կարգի դիպլոմներ: Եզրափակիչում չորս թիմի առկայության դեպքում 4-րդ տեղում հայտնված թիմը ստանում է եզրափակիչ փուլի մասնակցի վկայական: Եզրափակիչ չանցած թիմերը ստանում են մասնակցության հավաստագրեր:

Բոլոր մասնակիցները ստանում են մասնակցության հավաստագրեր:

- **Բողոքարկում**

Եթե ծագում են վիճահարույց հարցեր, թիմերն իրավունք ունեն բողոքարկելու արդյունքները: Բողոքարկում ներկայացվում է, եթե թիմը դժգոհ է մարտի մեկ կամ մի քանի մասնակցի՝ Մրցաշարի կանոնների անհերքելի խախտում համարվող գործողություններից, մարտի վարման կերպից և թիմի գործողությունների գնահատումից: Թիմի ավագը գրավոր բողոքն անձամբ ներկայացնում է Մրցաշարի ժյուրիի նախագահին կամ փորձագետ-խորհրդատուին **կիսաեզրափակիչի ավարտից հետո մեկ ժամվա** ընթացքում: Բողոքարկումը պետք է ներառի՝

- խախտման փաստի շարադրանքը,
- հղում կանոնների այն կետերին, որոնք խախտվել են,
- հղում առ այն, որ մեկ այլ թիմ (կամ թիմեր) նույնպես նկատել է (են) տվյալ խախտումները (կարելի է հղում կատարել նաև վարողին կամ ժյուրիի անդամներին):

Բողոքարկման դիմումում թիմը պետք է նշի բողոքը բավարարելու իր համար ընդունելի միջոցը: Բողոքարկման բովանդակությունը քննարկելու հարցը որոշվում է ժյուրիի անդամների և կազմկոմիտեի համատեղ նիստում: Եթե ընդունվել է բողոքարկումը քննարկելու մասին որոշում, ապա դրա բովանդակությունը քննարկվում է Մրցաշարի ժյուրիի նիստի ընթացքում:

Բողոքները չեն բավարարվում, եթե՝

- խախտումները դուրս են սույն կանոնների շրջանակից,
- ժյուրին և մյուս մասնակիցները չեն հաստատում խախտման փաստը,
- խախտման գոյությունը կամ բացակայությունը ոչ մի կերպ չի ազդում մարտի ելքի վրա:

Եթե բողոքարկումն արդարացի է, ապա այն բավարարելու ձևը մշակվում է Մրցաշարի ժյուրիի և կազմկոմիտեի համատեղ նիստում: